

Lähettäjä:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
suojelusihteeri@tringa.fi

Vastaanottaja:

Helsingin kaupunki, kirjaamo,
kaupunkiympäristön toimiala
PL 10, 00099 Helsingin kaupunki
helsinki.kirjaamo@hel.fi

Mielipide Keski-Viikin kaavarunkoluonnoksesta (diaarinro HEL 2022-011596, hankenro 5965_2)

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry:n (rek.nro 116.353, 4105 jäsentä loppuvuonna 2022)) tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta, lintujen- ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (entinen Uudenmaan maakunta sekä Sipoo entisellä Itä-Uudellamaalla).

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry on tutustunut nähtävillä olleeseen Keski-Viikin kaavarunkoluonnokseen ja lausuu mielipiteenään seuraavaa.

Yleistä

Kaavarunkoluonnos sisältää eräitä kannatettavia parannuksia syksyllä 2022 nähtävillä olleeseen osallistumis- ja arviointisuunnitelmaan sekä idealuonnokseen nähden, mutta kaavarungon keskeinen ongelma eli Vanhankaupunginlahden kansainvälisesti tärkeään IBA-lintualuekokonaisuuteen kuuluville pelloille suunniteltu mittava lisärakentaminen on entisellään.

Linnustoystävällisten rakentamisratkaisujen ja viherrakenteiden kehittämiseen liittyviä tavoitteita on selostuksessa kehitetty edellisen vaiheen jälkeen, ja näiltä osin järjestöjen palaute on suunnittelussa otettu huomioon kiitettävällä tavalla. Ikkunatörmäyskuolleisuuden vähentämiseen pyrkivät rakennussuunnittelun mahdollisuudet sekä lintujen ruokailu- ja pesintämahdollisuuksia potentiaalisesti luovat viherrakenteet ovat sellaisia kehityssuuntia, jotka istuvat erinomaisesti lintupääkaupunki-imagoon ja joiden soisi yleistyvän Helsingin kaikessa kaupunkisuunnittelussa. Muistutamme kuitenkin, että nämä keinot eivät riitä kompensoimaan tai minimoimaan voimakkaan lisärakentamisen ja lisääntyvän virkistyskäytön aiheuttamien paineiden aiheuttamia haittoja linnustolle ja tärkeille lintualueille.

Viikintien pohjoispuolisen Viikinojan purouoman kehittäminen meanderoimalla, kutsoraikkoja rakentamalla ja varjostavaa kasvillisuutta sekä ojan ympäristön kosteikkoelementtejä lisäämällä on niin ikään

kannatettava ajatus. Viikinojan varsien puu- ja pensaskaistaleiden ja Taka-Viikin peltojen metsäsaarekkeiden linnustollinen arvo on selostuksessa asianmukaisesti tunnistettu ja otettu huomioon.

Lisärakentamisen osalta Tringa katsoo aiemman mielipiteensä mukaisesti, että tähän saakka rakentamiselta säilyneiden peltoalueiden säilyttäminen peltoina myös Taka-Viikin osalta on välttämätöntä Vanhankaupunginlahden kansainvälisesti arvokkaan lintualueen yhtenäisyyden ja linnustoarvojen turvaamiseksi. Edelleen toteamme, että kaavarunkoluonnoksen asutopainotteiset korttelialueet 7 ja 8 Viikintien, Tilanhoitajankaaren ja nk. Eko-Viikin välisellä peltoalueella tulee jättää rakentamatta ja osoittaa kokonaisuudessaan viheralueeksi alumerkinnän 35 kuvauksen mukaisesti. Samoin tulee menetellä Tilanhoitajankaaren länsipuolisen korttelialueen 6 kohdalla. Toistamme myös aiemman kantamme siitä, että Viikintien eteläpuolelle ei tule osoittaa rakentamista.

Peltoalueiden merkityksestä

Suunnittelualan kaikki pellot kuuluvat Vanhankaupunginlahden IBA-aluekokonaisuuteen. Nämä pellot muodostavat oleellisen osan alueen linnustollisesta kokonaisuudesta, sillä ne ovat merkittävää muutonaikaista ruokailu- ja levähdysaluetta (Aintila & Ellermaa 2018), joka kerää muuttokausina runsaasti mm. hanhia, kottaraisia, rastaista ja kahlaajia. Levähtävät linnut liikkuvat mm. ravintotilanteen sekä petolintujen liikkeiden mukaan Etu-Viikin ja Taka-Viikin peltoalueiden välillä, ja Taka-Viikin peltoalueille suunniteltu lisärakentaminen ja tämän rakentamisen huomattavasti rakennetun alueen rajaa kauemmas ulottuva häiriövaikutus kaventaisivat levähdys- ja ruokailualuetta merkittävästi ja vaikuttaisivat Natura-alueen suojeluarvoihin heikentävästi. Vanhankaupunginlahden Natura-alueen perustelajeista mm. valkuposkihanhi, kapustarinta, suokukko, heinäkurppa, jänkäkurppa ja lapinkirvinen ovat tällaisia Etu- ja Taka-Viikin peltojen välillä liikkuvia levähtäjiä.

Edellä mainittujen Viikintien pohjoispuolelle suunniteltujen asutopainotteisten korttelialueiden ohella kaavarunko osoittaa vähintäänkin uutta täydennysrakentamista Viikintien eteläpuoleisille alueille. Tällaisia täydennysrakentamisen alueita ovat asutopainotteinen Hakalantien korttelialue 5 sekä opetus-, tutkimus- ja yritystoimintapainotteinen Yliopiston eläinsairaalan alue (kortteli 15). Jo rakennettujen alueiden täydennysrakentaminen on täysin uusille alueille rakentamista parempi vaihtoehto, mutta huomautamme myös täydennysrakentamisen (erityisesti uusien asuinrakennusten osalta) lisäävän peltoalueille kohdistuvaa painetta.

Kaavarunkoluonnoksen selostuksesta ei ilmene, onko korttelialueille 9 (Puukortteli) ja 24 (Gardenian korttelit) suunnitteilla rakentamista vai jätetäänkö korttelit nykyiselleen. Tämä epäselvyys tekee kyseisten kortteleiden ja niille mahdollisesti suunniteltujen ratkaisujen arvioinnista vaikeaa, ja muutoin selkeästi esitetty selostus ansaitsee näiltä osin kritiikkiä.

Lisärakentaminen IBA-alueelle pirstoo vääjäämättä aluekokonaisuuden ekologista yhtenäisyyttä ja rajoittaa merkittävästi vähintään seuraavien Natura-alueen perustelajien suojelua: ruisräikkä (pesivä), ruskosuohaukka (pesivä), suokukko (levähtävä) sekä valkuposkihanhi (levähtävä), kapustarinta (levähtävä), heinä- ja jänkäkurppa (levähtävät) sekä lapinkirvinen (levähtävä). Näistä lajeista ruskosuohaukka saalistaa pääasiassa lahden ruovikkoalueilla, mutta poikasaikaan laji käyttää myös peltoja saalistusalueina. Kaavarungon alueella Gardenian länsipuolinen peltoalue kokonaisuudessaan kuuluu ruskosuohaukan ruokailualueeseen.

Lisärakentamisen muodostaman uhan ohella suunnitelman mukaisen 7000 uuden asukkaan myötä voimistuva virkistyskäyttöpaine uhkaa Vanhankaupunginlahden linnustoarvoja. Peltojen rakentaminen kaavarunkoluonnoksessa esitetyllä tavalla lisäisi häirintävaikutusta etenkin Taka-Viikin pelloilla

huomattavasti, sillä kynnys liikkua rakennetun peltoympäristön ohella myös rakentamiselta säästyneillä peltoalueilla alentuisi todennäköisesti merkittävästi. Vähäiselläkin lisähäirinnällä voi olla lintujen ravinnonhankintaa selvästi haittaava vaikutus. Eräs esimerkki tällaisesta lisääntyvälle häirintävaikutukselle alttiista lajista on metsähänhi, joka arkana lajina uskaltaa tällä hetkellä levähtää Vanhankaupunginlahden IBA-alueella vain koetilan eteläpuolisella peltoalueella. Kaikenlainen maankäyttö ja voimakkaasti lisääntyvä virkistyskäyttö koetilan eteläpuolella vaikuttaa alueen kelpoisuuteen metsähänhen levähdysalueena.

Kaavarungosta

Oikeusvaikutuksettomana kaavarunkovaiheen lisääntyneen hyödyntäminen osana maankäytön suunnittelua ja kaavoitushankkeita ei ole täysin ongelmaton asia. Yhtäältä ikään kuin yleis- ja asemakaavatasojen välissä käytetyllä ylimääräisellä askelmalla voi olla positiivisia vaikutuksia silloin, jos kaavarungon käyttäminen johtaa entistä läpinäkyvämpään ja huolellisempaan maankäytön suunnitteluun. Tämä voi olla hyödyllistä myös vuorovaikutuksen ja perustuslaillisen osallistamisen kannalta, mikäli kaavarungosta saatua palautetta kuunnellaan ja se huomioidaan varsinaisen kaavoitustyön jatkuessa. Kaavarungosta voi kuitenkin muodostua myös ongelma, jos myöhemmissä asemakaavoissa tehtyjä ratkaisuja pyritään oikeuttamaan oikeusvaikutuksettomassa suunnitelmassa linjatuilla tavoitteilla. Toisin kuin ylempien kaavatasojen kohdalla, näihin linjauksiin ei ole voitu hakea muutosta niiden asemakaavoitukseen kohdistuvasta tosiasiallisesta ohjausvaikutuksesta huolimatta.

Niin ikään kaavarungon ongelma on vaikutusten arvioinnin puute. Kaavarunkoluonnokseen liittyvän tiedotteen mukaisesti kaavarunko tulee ohjaamaan lähivuosina alueelle laadittavia asemakaavoja. Oikeusvaikutuksettomassa kaavarungossa laadittujen suunnittelualan maankäyttöä koskevien tavoitteiden käyttäminen asemakaavoituksen ohjaamisessa ilman näiden tavoitteiden vaikutusten asianmukaista arviointia tavoitteita asetettaessa on vaarallinen sudenkuoppa ja sekä oikeusturvan että maankäytön kestävyden kannalta ongelmallista suunnittelua.

Lopuksi

Jotta arvokkaat levähdysalueet säilyisivät, täytyy peltojen olla riittävän suuria ja muodostaa mahdollisimman paljon sellaista yhtenäistä avointa pinta-alaa, joka sijaitsee riittävän kaukana rakennetun tai metsäisen alueen reunasta. Pelloille osoitetun rakentamisen häirintävaikutus ei myöskään pysähdy rakennetun alueen rajaan, vaan ulottuu huomattavasti kauemmas ja kaventaa näin linnuille sopivia levähdys- ja ruokailualueita myös tätä kautta.

Kiitämme kaavarunkoluonnosta eräistä hyvistä parannuksista ja tavoitteista, joiden toivomme leviävän laajempaan käyttöön Helsingin kaavoituksessa. Toistamme aiemman vaatimuksemme siitä, että Vanhankaupunginlahden IBA-alueeseen kuuluvat, vielä rakentamattomat peltoalueet on säilytettävä peltoina kansainvälisesti tärkeän lintualueen yhtenäisyyden ja linnustollisten arvojen turvaamiseksi lintupääkaupungin arvojen mukaisesti.

Helsingissä 15.9.2023

Alexi Mikola

Puheenjohtaja

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —

Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

Lähteet:

Aintila, A. – Ellermaa, M., Maakunnallisesti tärkeät lintujen muutonaikaiset kerääntymäalueet Uudellamaalla. Tringa 1/2018.